

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

931347_RegNr_I-2162-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/931347>

Administracinė byla Nr. I-2162-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01628-2014-0

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. spalio 3 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui G. M.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo G. M. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas G. M. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 60 000 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Pareiškėjas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (46 b. l.). Skunde teismo prašo nagrinėti bylą jam nedalyvaujant (12-13 b. l.). Pareiškėjas skunde nurodė, kad vadovaudamasis LR administracinių bylų teisenos įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi bei 15 straipsnio 1 dalies 3 punktu (civilinio kodekso 6.271 straipsnis), kreipiasi į teismą, kad būtų nustatyta, priteista, atlyginta pareiškėjui neturtinė žala, kurią patyrė dėl netinkamų suėmimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje. LR suėmimo vykdymo įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog yra draudžiama žmogų kankinti, žiauriai su juo elgtis, analogiškai tokį elgesį draudžia ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, LR suėmimo vykdymo įstatymo 44 straipsnyje nurodyta, kad suimtiesiems turi būti

užtikrintos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios LR higienos normos. Tardymo izoliatoriaus vidaus tvarkos taisyklių 104 punkte nurodyta, kad suimtiesiems skirtos patalpos, ypač miegamosios, turi atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas ypatingas dėmesys klimato sąlygoms, ypač kubinei oro talpai, reikiamam oro vietos plotui, vėdinimui. Kalėjimų departamento prie LR teisingumo ministerijos direktoriaus 2010-05-11 įsakyme Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ nurodyta, kad vienam asmeniui turi tekti ne mažiau nei 3,6 m². Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas nuo 2012-06-25 iki 2014-04-03, nepaisant visų įstatymų, kurie buvo paminėti, pareiškėjui nebuvo sudarytos normalios suėmimo sąlygos. Kai tenka būti 23 valandas per parą perpildytoje kameroje, sąlygos tampa nepakenčiamomis, nėra galimybės pajudėti ar pasimankštinti, trūkdavo oro, skaudėjo galvą, negalėjo gerai išsimiegoti, dažnai kildavo konfliktai, tapo irzlus ir nervingas. Prašo teismo patenkinti skundą ir priteisti neturtinę žalą, atsiradusią dėl atsakovo neteisėtų veiksmų ją įvertino 60 000 Lt.

Atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovas į teismo posėdį neatvyko, apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką pranešta tinkamai, teismo šaukimu (48 b. l.). Atsiliepime (17-22 b. l.) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą, skundą nagrinėti atsakovo atstovui nedalyvaujant.

Atsakovas atsiliepime nurodė, jog kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-08-04 pažymos Nr. 69/06-3349 „Dėl G. M.“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2012-06-22 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2014-04-03. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje kameroje Nr. 39 buvo laikomas nuo 2012-06-22 iki 2013-01-08 su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,59 kv. m iki 3,28 kv. m, nuo 2013-01-08 iki 2013-01-28 su 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 5,73 kv. m iki 3,28 kv. m, nuo 2013-01-28 iki 2013-02-11 su 3–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,64 kv. m iki 3,82 kv. m, nuo 2013-02-11 iki 2013-03-14 su 2–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 11,5 kv. m iki 3,82 kv. m. Kameroje Nr. 82 buvo laikomas nuo 2013-03-14 iki 2013-03-26 su 5–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,58 kv. m iki 2,54 kv. m, nuo 2013-03-26 iki 2013-04-25 su 7–10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 3,27 kv. m iki 2,29 kv. m, nuo 2013-04-25 iki 2013-05-09 su 5 –8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,58 kv. m iki 2,86 kv. m, nuo 2013-05-09 iki 2013-05-15 su 6–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,81 kv. m iki 3,27 kv. m; nuo 2013-05-15 iki 2013-06-27 su 1–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 22,9 kv. m iki 3,27 kv. m. Kameroje Nr. 50 buvo laikomas nuo 2013-06-27 iki 2013-06-28 su 4–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,67 kv. m iki 2,33 kv. m. Kameroje Nr. 31 buvo laikomas nuo 2013-06-28 iki 2013-08-30 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m, nuo 2013-08-30 iki 2013-09-23 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m; nuo 2013-09-23 iki 2013-10-02 su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,25 kv. m iki 3,03 kv. m; nuo 2013-10-02 iki 2013-10-24 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m; nuo 2013-10-24 iki 2013-11-12 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m. Kameroje Nr. 89 buvo laikomas nuo 2013-11-12 iki 2013-11-21 su 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,68 kv. m iki 2,68 kv. m. Kameroje Nr. 63 buvo laikomas nuo 2013-11-21 iki 2013-12-12 su 5–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 3,63 kv. m iki 2,59 kv. m; nuo 2013-12-12 iki 2014-04-03 su 2–7 asmenimis ir vienam iš jų teko nuo 9,08 kv. m iki 2,59 kv. m. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 2,29 kv. m (kameroje Nr. 82) iki 22,9 kv. m (kameroje Nr. 82) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipia teismo dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalnimo įstaigose specifiką: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Kaip pažymėjo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. liepos 9 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012, ši aplinkybė (kintantis asmenų

skaičius kameroje) turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto. Todėl net mažiausio ploto kameroje, keičiantis kalinčių asmenų skaičiui per parą, plotas, tenkantis vienam asmeniui, kinta nuo mažesnio už nustatytą iki viršijančio normą. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2012-06-22 iki 2014-04-03 iš viso buvo laikomas 641 dieną. Pasivaikščiojimo metu (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu jo laikymo kameroje nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos normų reikalavimams patikrinimų. Kameroje Nr. 50, kurioje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-06-27 iki 2013-06-28 (2 dienas), Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2013-08-05 patikrinimo akte NR. EP-300) buvo atliktas 2013-09-04. Nustatyta, kad kameroje yra pelėsis, matosi vandens nubėgimo žymės, kameroje reikalingas remontas, tualetas atskirtas užuolaidomis, nėra veidrodžio. Kameroje Nr. 39, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiu nuo 2012-06-22 iki 2013-03-14 (262 dienas), Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2013-11-22 patikrinimo akte NR. EP-450) buvo atliktas 2013-11-18. Nustatyta, kad kameroje santykinė oro drėgmė 41,4 %, neapibrėžtis 0,96 %. Dirbtinė apšvieta nustatyta 191 lx, matavimų neapibrėžtis 31,2 lx. Oro temperatūra nustatyta 13,6 C, matavimų neapibrėžtis 0,27 C (nustatytas pažeidimas). Kameroje nėra pelėsių, langai įstiklinti, tačiau reikalingas remontas. Kameroje Nr. 89, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiu nuo 2013-11-12 iki 2013-11-21 (9 dienas), Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2013-03-18 patikrinimo akte NR. EP-48) buvo atliktas 2013-03-14. Nustatyta, kad kameroje santykinė oro drėgmė 42,5 %, neapibrėžtis 0,98 %. Dirbtinė apšvieta nustatyta 151 lx, matavimų neapibrėžtis 24,3 lx (nustatytas pažeidimas). Oro temperatūra nustatyta 15,2 C, matavimų neapibrėžtis 0,27 C (nustatytas pažeidimas).

Atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl klimato sąlygų, ventiliacijos nebuvimo, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris). Mikroklimate parametrai kameroje priklauso nuo kamerų įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais, netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai susiję su pareiškėjo argumentais dėl klimato sąlygų ar vėdinimo, nes šie reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais, reiškia bendro pobūdžio nusiskundimus, nebūtinai sąlygotus laikymo sąlygų, ir jų nepagrindžia jokiais įrodymais. Turtinė žala turi būti tikra, konkreti, įrodyta ir kiekybiškai įvertinta, pareiga įrodyti, kad tam tikra žala patirta, tenka pareiškėjui, pareiškėjas taip pat privalo pagrįsti ir įrodyti priežastinį ryšį tarp jo nurodomos žalos ir neteisėtų veiksmų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-444-669/2011). Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Nenustačius bent vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei neatsiranda prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu.

Pareiškėjo G. M. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjama administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau – ir Šiaulių TI) jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų.

Vadovaujantis Civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.271 straipsnio 1 dalimi, žala, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. CK 6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trim sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Nenustačius bent vienos iš minėtų sąlygų, valstybei ar savivaldybei pagal CK 6.271 straipsnį nekyla prievolė atlyginti žalą.

Siekiant CK 6.271 straipsnio prasme konstatuoti valdžios institucijos veiksmų (neveikimo) neteisėtumą, reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba, nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalos, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus, ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, nagrinėjamo ginčo atveju yra aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, jog niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, jog Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą V. prieš *Lietuvą*). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev ir kt. prieš Rusiją*).

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *K. prieš Lietuvą*). EŽTT 2010 m. balandžio 1 d. sprendime *Gulyayeva prieš Rusiją* pabrėžė, kad tokiose bylose, kai nėra žymiai viršijama kameros perpildymo norma, jog tai būtų galima pripažinti

Konvencijos 3 straipsnio pažeidimu, būtina atsižvelgti į kitas (fizines) kalinimo (suėmimo) vietų sąlygas vertinant, ar asmens laikymo sąlygos nepažeidžia minėto straipsnio nuostatų. Vertintinos tokios sąlygos kaip galimybė nuošaliai pasinaudoti tualetu, turėti ventiliaciją, gauti natūralios šviesos ir oro, šilumos pakankamumas ir bendrų sanitarinių reikalavimų atitikimas.

Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą, iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Pareiškėjas skunde nurodė, jog Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-06-25 iki 2014-04-03. Tačiau Šiaulių TI pateikė teismui 2014-08-04 pažymą Nr. 69/06-3349 „Dėl G. M.“ (25 b. l.), iš kurios matyti, jog pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-06-22 iki 2014-04-03. Teismas pažymi, jog administracinėje byloje ginčo ribas nustato pareiškėjo suformuluoti reikalavimai, todėl šiuo nagrinėjamu atveju vertins pareiškėjo nurodytą laikotarpį nuo 2012-06-25 iki 2014-04-03.

Taigi byloje nustatyta, kad į Šiaulių TI pareiškėjas pirmą kartą etapuotas buvo 2012-06-22 ir periodiškai laikytas iki 2014-04-03.

Aptariamu laikotarpiu buvo laikomas Šiaulių TI buvo kameroje Nr. 39 (22,93 kv. m) periodiškai nuo 2012-06-22 iki 2013-01-08 su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,59 kv. m iki 3,28 kv. m; nuo 2013-01-08 iki 2013-01-28 su 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 5,73 kv. m iki 3,28 kv. m; nuo 2013-01-28 iki 2013-02-11 su 3–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,64 kv. m iki 3,82 kv. m; nuo 2013-02-11 iki 2013-03-14 su 2–6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 11,5 kv. m iki 3,82 kv. m. Kameroje Nr. 82 (22,88 kv. m) buvo laikomas periodiškai nuo 2013-03-14 iki 2013-03-26 su 5–9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,58 kv. m iki 2,54 kv. m; nuo 2013-03-26 iki 2013-04-25 su 7–10 asmenų ir vienam iš jų teko nuo 3,27 kv. m iki 2,29 kv. m, nuo 2013-04-25 iki 2013-05-09 su 5–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,58 kv. m iki 2,86 kv. m; nuo 2013-05-09 iki 2013-05-15 su 6–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,81 kv. m iki 3,27 kv. m, nuo 2013-05-15 iki 2013-06-27 su 1–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 22,9 kv. m iki 3,27 kv. m. Kameroje Nr. 50 (18,66 kv. m) periodiškai buvo laikomas nuo 2013-06-27 iki 2013-06-28 su 4–8 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,67 kv. m iki 2,33 kv. m. Kameroje Nr. 31 (21,24 kv. m) periodiškai buvo laikomas nuo 2013-06-28 iki 2013-08-30 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m, nuo 2013-08-30 iki 2013-09-23 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m, nuo 2013-09-23 iki 2013-10-02 su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,25 kv. m iki 3,03 kv. m, nuo 2013-10-02 iki 2013-10-24 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m, nuo 2013-10-24 iki 2013-11-12 su 3–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 7,08 kv. m iki 3,03 kv. m. Kameroje Nr. 89 (18,73 kv. m) buvo laikomas nuo 2013-11-12 iki 2013-11-21 su 4–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 4,68 kv. m iki 2,68 kv. m. Kameroje Nr. 63 (18,16 kv. m) buvo laikomas nuo 2013-11-21 iki 2013-12-12 su 5–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,63 kv. m iki 2,59 kv. m, nuo 2013-12-12 iki 2014-04-03 su 2–7 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 9,08 kv. m iki 2,59 kv. m.

Taigi pareiškėjas Šiaulių TI buvo laikomas 616 dienų laikotarpiais nuo 2013-01-28 iki 2013-02-11 (14 dienų), ir nuo 2013-02-11 iki 2013-03-14 (31 diena). Vienam asmeniui galimai tenkantis plotas kameroje buvo ne mažesnis nei 3,6 kv. m, todėl konstatuotina, jog 45 dienas pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, nepažeidžiančiomis teisės aktais nustatyto kameros ploto. Tačiau galimai mažesnis, nei teisės aktų nustatytas, gyvenamasis plotas kameroje vienam asmeniui teko 571 dieną. Konstatuotina, jog Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti

kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto (571 dieną), t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kuriose jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija. Byloje nustatyta, jog pareiškėjas G. M. 2013-08-19 į Šiaulių TI direktorių su skundu kreipėsi dėl netinkamų laikymo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, tačiau 2013-08-23 jo skundo nagrinėjimo procedūra buvo nutraukta (24 b. l.).

Taip pat teismas atsižvelgia į asmenų laikymo kardomojo kalinimo įstaigose specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per parą nėra stabilus (pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi pirtyje metu, dalis asmenų kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Neabejotina, kad ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančios ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus, likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros ploto. Tačiau ši aplinkybė nesuponuoja išvados, kad pareiškėjui tenkanti ploto dalis atitinkamose kameroje ginčo laikotarpiu visiškai atitiko nustatytas normas, tokių duomenų nepateikė ir atsakovas.

Pareiškėjas taip pat nurodė, kad suimtiesiems turi būti užtikrintos gyvenamųjų patalpų ir buitės sąlygos, atitinkančios LR higienos normas. Tardymo izoliatoriaus vidaus tvarkos taisyklių 104 punkte nurodyta, kad suimtiesiems skirtos patalpos, ypač miegamosios, turi atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas ypatingas dėmesys klimato sąlygoms, ypač kubinei oro talpai, reikiamam oro vietos plotui, vėdinimui, nepaisant to jam nebuvo sudarytos normalios suėmimo sąlygos.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje metu jo laikymo kameroje nebuvo atlikta sąlygų atitikimo higienos normų reikalavimams patikrinimų.

Tačiau byloje pateiktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013-11-12 patikrinimo aktas Nr. EP-450 (37-40 b. l.) nurodyta, kad patikrinta kamera Nr. 39, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiais nuo 2012-06-25 iki 2013-01-08 ir nuo 2013-01-08 iki 2013-01-28 (188 dienas). Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2013-11-22 patikrinimo akte NR. EP-450) buvo atliktas 2013-11-18. Nustatyta, kad kameroje nėra pelėsio, langai įstiklinti, tačiau reikalingas remontas (HN 76:2010 X sk. 62 p. pažeidimas). Santykinė oro drėgmė 41,4 %, neapibrėžtis 0,96 %. Oro temperatūra nustatyta 13,6 C, matavimų neapibrėžtis 0,27 C (HN 76:2010 VI sk. 26 p. pažeidimas). Dirbtinė apšvieta nustatyta 191 lx, matavimų neapibrėžtis 31,2 lx. Taip pat Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2013-09-05 patikrinimo akte Nr. EP-300 (30-36 b. l.) nustatyta, jog patikrinta kamera Nr. 50, kurioje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2013-06-27 iki 2013-06-28 (2 dienas). Nustatyta, kad kameroje yra pelėsis, ant sienų matosi vandens nubėgimo žymės, kameroje reikalingas remontas (HN 76:2010 X sk. 56 p., 62 p. pažeidimas), tualetas atskirtas užuolaidomis, nėra veidrodžio (HN 76:2010 VI sk. 21 p. pažeidimas). Taip pat Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas (patikrinimo išvados surašytos 2013-03-18 patikrinimo akte NR. EP-48) buvo atliktas 2013-03-14. Patikrinta kamera Nr. 89, kurioje pareiškėjas buvo laikomas laikotarpiu nuo 2013-11-12 iki 2013-11-21 (9 dienas). Nustatyta, kad tualetas nuo gyvenamosios patalpos atitvertas daline mūrine siena su durimis. Oro temperatūra nustatyta 15,2 C, matavimų neapibrėžtis 0,27 C (HN 76:2010 VI sk. 26 p. pažeidimas). Santykinė oro drėgmė 42,5 %, neapibrėžtis 0,98 %. Dirbtinė apšvieta nustatyta 151 lx, matavimų neapibrėžtis 24,3 lx (HN 76:2010 VI sk. 22 p. pažeidimas).

Atsižvelgiant į tai, kad nors ginčo atveju nukrypimas nuo nustatytos vienam asmeniui minimalaus ploto normos, nebuvo didelis, į tai, jog nustatyti ir kiti pažeidimai dėl patalpų būklės, įvertinus visumą patirtų pareiškėjo nepatogumų, pareiškėjui priteistina neturtinė žala įvertinta pinigais. Byloje nenustatyta, kad Šiaulių TI administracija būtų tyčia bloginusi pareiškėjo laikymo sąlygas,

todėl nėra pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjo kalnimo Šiaulių TI sąlygos būtų pasiekusios minimalų žiaurumo lygį Konvencijos 3 straipsnio taikymo prasme.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiko tarpą buvo laikomas nepriimtiniomis sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalnimas nepriimtiniomis sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje S. prieš Lietuvą, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalios gyvenamojo ploto normos, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, apie 571 dieną buvo kalnimas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalnimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalnimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus, daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotą neturtinę žalą.

Taip pat sprendžiant dėl pareiškėjui priteistinos sumos neturtinei žalai atlyginti atsižvelgtina į tai, kad byloje nenustatyta, jog Šiaulių TI administracija kuriuo nors pareiškėjo kalnimo laikotarpiu išskyrė jį iš kitų kalniamųjų ir dirbtinai sudarė jam netinkamas kalnimo sąlygas ar kitaip blogino jo kalnimo sąlygas, nėra nustatyta, kad Šiaulių TI netinkamo kalnimo sąlygos (apgyvendinimas perpildytose kamerose) iš esmės pakenkė pareiškėjo sveikatai (byloje nepateikta jokių duomenų, jų pareiškėjas nenurodė ir skunde, kad pareiškėjo patirti nepatogumai bei dvasinės kančios turėjo poveikį sveikatai).

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertinęs turimų įrodymų visetą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (LVAT 2014 m. balandžio 22 d. nutartyje už 273 paras priteista 3000 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimali mėnesinė alga – 1000 Lt; vidutinis darbo užmokestis apie 2253 Lt), teismas mano, kad pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti įvertinta 8000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 60 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Administracinių bylų teisenos įstatymo 85–87 straipsniais, 88 straipsnio 1 dalies 5 punktu,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo G. M. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti G. M. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 8000 (aštuoni tūkstančiai litų) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas